International
SOCIAL SCIENCES STUDIES Journal
Open Access Refereed E-Journal & Indexed & Publishing
e-ISSN: 2587-1587

RESEARCH ARTICLE
Plastic Arts

Eva Hesse'in Eserlerinde Kadın Doğası, Malzeme Estetiği ve Post-Minimalist Tavır

Female Nature, Material Aesthetics and Post-Minimalist Attitude in Eva Hesse's Works

Samet Doğan[1]

ÖZET

Eva Hesse (1936-1970) Almanya doğumlu Amerikalı bir kadın sanatçıdır. Çalışmalarıyla Post-minimal ve Anti-form anlayışının öncülüğünü yapmış diğer yandan feminist bir duyarlılıkla kadın bedenine dönük heykelsi soyutlamalarıyla ön plana çıkmıştır. Estetik yaklaşımını gelenek dışı malzemelerle bütünleştiren sanatçı, kendi özgün teknikleriyle oluşturduğu çalışmalarında cesur ve yenilikçi bir tavır benimsemiştir. Eserlerinde kullandığı bu malzemelere sembolik anlamlar yükleyerek çalışmalarına yansıtan Hesse, Minimalizmin kabul görmeyen ekspresif içeriğini sonuna kadar kullanmıştır. Bu çalışmalarında kendi konumunu metafor olarak kullanan sanatçı, esnekliğin ve kırılganlığın doğasında var olan gücü eserlerine yansıtmıştır. Eva Hesse'nin sanat görüşünü ve eserlerini konu alan bu araştırma, temelde sanatçının kullandığı sıradışı malzemelerle oluşturduğu eserlerinde kadın duyarlılığına dönük form ve biçimleri eser-sanatçı ilişkisi bağlamında çözümleme amacı taşır.

Anahtar Kelimeler: Eva Hesse, Post-minimalizm, Feminizm, Kadın Kimliği, Malzeme Estetiği

ABSTRACT

Eva Hesse (1936-1970) was a German-born American female artist. She pioneered the Post-minimal and Anti-form approach with her works, and on the other hand, she came to the fore with her sculptural abstractions on the female body with a feminist sensitivity. Integrating his aesthetic approach with non-traditional materials, the artist has adopted a bold and innovative attitude in his works created with his own unique techniques. Hesse, who attributed symbolic meanings to the materials he used in his works and reflected them in his works, used the unacceptable expressive content of Minimalism to the fullest. Using his own position as a metaphor in these works, the artist reflected the power inherent in flexibility and fragility in his works. This research, which is about Eva Hesse's view of art and her works, basically aims to analyze the forms and shapes oriented towards female sensitivity in the works created by the artist with the extraordinary materials she uses, in the context of the work-artist relationship.

Keywords: Eva Hesse, Post-minimalism, Feminism, Female İdentity, Material Aesthetics

How to Cite This Article
Doğan, S. (2023). "Eva Hesse'in Eserlerinde Kadın Doğası, Malzeme Estetiği ve Post-Minimalist Tavır" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:118; pp:9788-9796. DOI: http://dx.doi.org/10.29228/sssj.73919

Arrival: 28 August 2023
Published: 31 December 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

1960'larda gündeme gelen Postmodern süreç sanat alanında önceki sanat biçimlerinden oldukça farklı yöntemler izleyerek yeni anlatım biçimlerinin ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Bu süreçte etkinliği oldukça güçlü şekilde hissedilen Feminist sanat, başlangıcından günümüze değin birçok farklı süreç geçirmiştir.

İlk olarak kadın-erkek ayrımına yönelik itirazlarla gündeme gelen Feminist sanat, sonraki süreçlerde kadının toplumsal konumunu belirleyen kültürel sistemlere karşı muhalif bir tavır almıştır. Geleneksel ve Modern sanatı da bu sistemlerin bir parçası olarak değerlendiren feminist sanatçılar, sanatın sınırlarının erkek egemen bir bakış açısıyla örgütlendiğini ileri sürerek eleştirilerini bu alan üzerine yoğunlaştırmışlardır. Bu eleştirel yaklaşımlar sanat alanında farklı yöntem ve arayışları beraberinde getirmiştir.

Bu tarihlerde kadın hareketleri ve cinsel devrim özellikle ABD'de güçlü, özgürleştirici güçler olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Karşı kültürün seslerinin geniş çapta kabul gördüğü bu türden radikal değerlendirmeler, sanat alanında bir reform dürtüsünün gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. Minimalizmin geometrik katılığını ve Pop üslubunun sınırlamalarını sorgulayan birçok sanatçı Anti-Form olarak bilinen yeni bir estetik duyarlılık biçimi geliştirmişlerdir. Eserlerini insan vücudundan, rastgele oluşumlardan, doğaçlama sürecinden ve endüstriyel keçe, erimiş kurşun, balmumu ve kauçuk gibi sanatla ilişkilendirilmeyen malzemelerin özgürleştirici niteliklerinden ilham alarak üretmeye başlamışlardır (URL 1).

Bu stratejik eğilim bir yandan Minimalizmin tekdüze, bağlantısız nesnelliğine, erkek egemen estetiğine, Pop Art'la formalizmin duygusal ilişkisizliğine karşı bir refleks olarak gelişmiştir. Bireyselliğin ruhsal yönünü ön plana çıkarmak isteyen birçok sanatçı, öznel deneyimle bağlantılı birçok çalışmada estetik formu ön plana çıkarmak için

[1] Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0800-4551

özel bir çaba içerisine girmişlerdir. Yayoi Kusama, Louise Bourgeois, Lucas Samaras ve Lynda Benglis 1960'lı yıllardan sonra parlak biçimde renklendirilmiş poliüretan, reçine, polyester, lateks ve fiberglas gibi organik ve endüstriyel materyallerle isyankar politik içeriklere sahip dışavurumcu eserleriyle ön plana çıkmışlardır (Fineberg,1914:296). Bu sanatçılar ellilerin sonlarına doğru asamblaj estetiğinden ve happeninglerinden yola çıkarak dokunsal hissi yüksek heykeller üretmişler, kadınsallığı ön plana çıkaran eserleriyle Minimalizmin ağırbaşlı atmosferini ve erkek egemen yapısını yıkmaya çalışmışlardır.

Bu çabaların en güçlü isimlerinden olan Eva Hesse eserlerinde kullandığı malzemelerin çeşitliliğiyle, Post-minimal ve feminist projeksiyona dayalı çalışmalarıyla sanat ortamına yeni bir boyut kazandırmıştır. Eserlerinde kullandığı sıradışı malzemelerle gelenek dışı form ve biçim uyarlamalarıyla, soyut ama duyusal heykel çalışmalarıyla yeni bir estetik biçimi hayata geçirmiştir. Kullandığı her malzemeye farklı anlamlar yükleyen sanatçı, birçok yenilikçi yöntemler geliştirerek Post-minimal anlayışın ve feminist duyarlılığın öncü isimlerinden biri olmuştur.

1936 yılı Almanya doğumlu olan sanatçı ailesi ile birlikte Nazi rejiminden ABD'ye kaçmış ve 1945'de Amerikan vatandaşı olmuştur. 1969 yılında beyin tümörü teşhisi koyulan sanatçı 1970 yılında 34 yaşında yaşamını yitirmiştir. Kısa yaşamına birçok çalışmayı sığdıran Hesse günümüz sanat düntasındaki etkisi hala sürmektedir. Post-minmalizmin ve feminist duyarlılığın ilk ve en önemli isimlerinden biri olarak anılan sanatçı geride birçok ilham verici eserler bırakarak hayata veda etmiştir.

Eva Hesse'nin Eserlerinde Malzemenin Doğası, Kadın Kimliği ve Post-Minimalist Yaklaşımlar

Hesse bir yandan Minimalizmin katı biçimciliğine, diğer yandan erkek egemen sanat ortamına, minimalizmin sınırlarını belirleyen erkek sanatçıların hakimiyetine meydan okuyan çalışmalarıyla ön plana çıkmıştır. Eserleriyle Post-minimal anlayışın öncülüğünü yapmış diğer yandan toplumsal olarak kadına biçilmiş rol ve modellere karşı yapıbozumcu bir tavır benimsemiştir. Estetik yaklaşımını alışılmadık malzemelerle bütünleştiren sanatçı kendine özgün tekniklerle oluşturduğu çalışmalarıyla cesur ve yenilikçi bir tavır benimsemiştir.

Birçok eleştirmen Hesse'nin çalışmalarını daha çok kadınsı, daha duyusal ve duygu odaklı bir dilin temsilcisi olarak tanımlar. Minimalizmden ilham alarak oluşturduğu heykelsi form ve eserleri, feminist duyarlılığın farklı bir biçimi olarak değerlendirir. Bu yönüyle Hesse sanatın dışında tutulan "kadın sanatçı" kimliğine diğer bir değişle postmodern sanatın başat terimlerimden olan "öteki" olana odaklanan çalışmalarıyla ön plana çıkar. Bu yaklaşımı onun hem bireysel ifadesini formüle etme hem de Minimalizmin istikrarlı ontolojisini istikrarsızlaştırma girişimidir. Doğası gereği Hesse'nin bu yıkıcı çabası (Minimalizmin Öteki'si olarak) garip ve eksantrik, kadınsı, hastalıklı, kırılgan ve çok kültürlü, yabancı olarak yorumlanır (Szymański, 2014: 20).

Hesse'nin ilk çalışmaları alçıya batırılmış kumaşlarla dokulu rölyef benzeri eserlerden oluşur. Bu malzeme estetiği onu zamanla ip, lateks ve fiberglas gibi geleneksel olmayan materyallere yöneltmiştir. Örneğin çalışmalarında sıkça kullandığı lateks sanatçının çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Lateks her şekle uyabilir, esnek kalabilir, yarı saydam veya opak, sert veya yumuşak olabilir, dökülebilir ya da boyanabilir bir malzeme olması nedeniyle birçok eserinin temel bileşeni olmuştur.

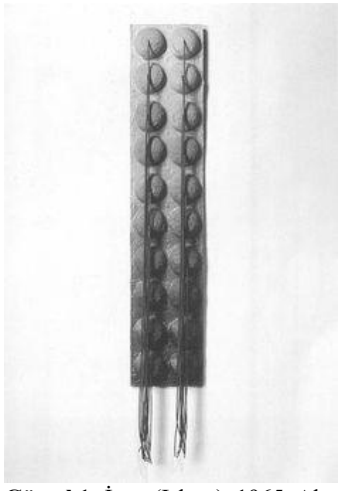
Lateksin tüm bu değişken olanaklarını eserlerine entegre eden sanatçı çalışmalarının doğasında var olan tüm kombinasyonları ip, kumaş, metal tel ve halat gibi malzeme bireşimleriyle zenginleştirmiştir. Lateks dışında çalışmalarının önemli bir parçasını oluşturan fiberglas ise Hesse'nin lateksle iligili deneysel uğraşlarının bir uzantısıdır. Aşınma, çatlama, genişleme ve çizilmelere karşı oldukça dayanıklı bir ürün olan fiberglas Hesse'nin duygusal ve düşünsel amaçlarına hizmet eden, sıkça kullandığı ikincil bir malzeme olmuştur.

Hesse'nin dışavurumcu bir ressam olarak ilk çalışmaları onu giderek gündelik veya buluntu malzemelerle deneyler yapmaya yöneltmiştir. En basit materyaller aracılığıyla çok çeşitli organik çağrışımların, psikolojik ruh hallerinin ve proto-feminist, cinsel imalar olarak adlandırılabilecek bir türe yaklaştıkça "eksantrik", bağımsız heykel olarak adlandırılan bir estetik biçime ulaştırmıştır (URL2).

Hesse'nin başlangıçtaki eserleri hem erkek hem de kadın uzuvlarının yarı soyut bireşimlerini andırır. Bunlar resim ile heykel arasındaki ayrımları bulanıklaştıran yarı heykelsi çalışmalardır. Dizinsel bir sunuma sahip bu çalışmalarda dokunsallık ön plana çıkar. İple sarılmış yarı küresel göğüs benzeri konfigürasyonlar bu dönem eserlerinin tekrara dönük erotik soyutlamalarıyla harmanlanır.

Bu çalışmalardan biri olan 1965 tarihli "İştar" (Ishtar) (Görsel 1) kendi değimiyle (çağrışımıyla) göğüs benzeri yarımkürelerin çekici biçimde işlenmiş şeklidir. Yirmi göğüs benzeri yarımkürenin etrafına düzenli ve itinalı bir şekilde ipler sararak yapıştırmış, sonrasında boyayarak işlenmiş alçıtaşından bir yüzeye sıralı olarak tutturmuştur. Yarım kürelerin tam merkezinden aşağı doğru gevşek bir şekilde sarkan plastik ipler minimalist anlayışın durağan estetiğine tezat bir şekilde esere temel bir karşıtlık kazandırmıştır. Çalışmasındaki sabit ve hareketli olana dönük bu

ilgi çekici karşıtlık annelik imajına, bedensel kırılganlığa dönük ritüel benzeri bir görüntü oluşturmuştur (Fineberg, 2014:297-298).

Görsel 1: İştar (Ishtar), 1965, Ahşap, ip, ip sarılmış ve boyanmış yarım küreler, 91.4x19x9 cm. İp uzunlıkları: 107 cm
Kaynak: https://fsa.art/inspirations/eva-hesse/eva-hesse-ishtar-1965/

Hesse'nin benzer bir çalışması da (1965) aynı tarihleri taşıyan "Ringaround Arosie"dir (Görsel 2). Yakın arkadaşı Sol LeWitt'e yazdığı bir mektupta Hesse, bu eserin "meme ve penise" benzediğini belirttir (URL 3). Dolayısıyla öncekinde olduğu gibi bu çalışmasında da formları hem erkek hem de kadın vücut parçalarına benzetmeye dönük dolaylı ve gizli bir bir amaç vardır. Nitekim eserin tamamına bakıldığında eril ve dişil arasındaki maddi, sembolik gerilim üzerine kurgulandığı açıkça hissedilir. Hesse daha sonrasında bu çalışmayı "meme işi" olarak adlandırmış, bu adlandırmayla Minimalizmin donuk ciddiyetine yarı mizahi bir yaklaşım, kadınlık ve annelik imajına dönük feminen bir içerik kazandırmıştır.

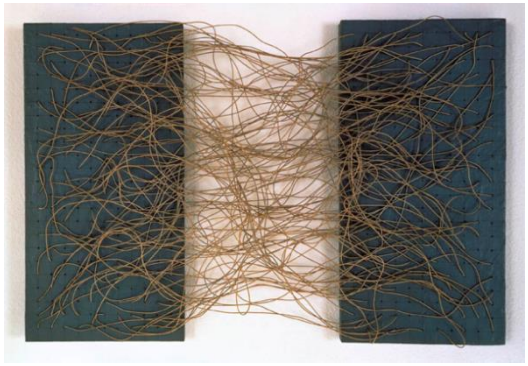

Görsel 2: Ringaround Arosie, 1965, İp, vernik, emaye boya, mürekkep, kumaş kartonpiyer ve masonit üzerine kaplı elektrik teli, 67 x 41.9 x 11.4 cm
Kaynak: https://www.moma.org/collection/works/98638

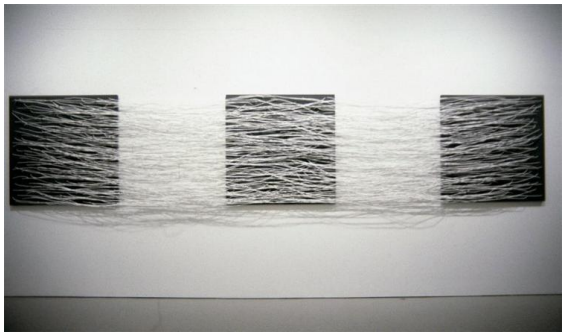
Hesse'nin (her iki yapıtında da) "biyomorfik rölyef unsurları" devreye sokarak Minimalist yapıt ontolojisini istikrarsızlaştırması, hem sanatçının dünyanın absürtlüğüyle hem de dünyayla ilgili absürtlük duygusuyla ilgilidir. Nitekim sanat eleştirmeni Arthur Danto 20. yüzyıl Amerikan sanatının görünüşte uyumsuz iki geleneğinin Soyut Dışavurumculuk ve Minimalizm bireşimi olarak değerlendirdiği yapıtlarını karşıtların mizahi bir birleşimi, Romantik ironinin sıradışı örnekleri olarak değerlendirir. Bu görüşünü Hesse'nin tüm eserlerini kapsayacak şekilde genişleten Danto, bu fikrini sanatçının eserinin tek bir unsurunda değil, onun tüm yaratıcı çıktısına nüfuz ettiğini belirtir (Akt. Szymański, 2014:14).

Hesse Minimalist formları Ekspresyonist jestlerle birleştirerek, nispeten erotik imalardan arınmış, ancak aynı derecede sıra dışı biçim ve formlara ilgi duyduğunu birçok çalışmasında hissettirmiştir. Minimalizmin biçimsel, indirgeyici kelime dağarcığını kullanarak oluşturduğu bu yaklaşım biçimini 1950'lerin başlarındaki "Aksiyon Resmi"nin etkilerine yaklaşan bükülmüş liflerle aşmıştır. Dokular arası zıtlıkları ve karmaşık formların uyumsuz bireşimiyle ön plana çıkardığı bu dönem çalışmaları "Metronom Düzensizlik I" (Görsel 3) ve "Metronom Düzensizlik II" (Görsel 4) adlı eserlerinde açıkça ortaya koymuştur. Düzensizliğe benzersiz bir yoğunluk

kazandıran bu çalışmalar aynı anda bir saatin vuruşunu, her şeyi saran bir fırtınanın kargaşasını çağrıştıran bir uyumsuzlukla biçimlenmiştir (URL 4).

Görsel 3: Metronom Düzensizlik I (Metronomic Irregularity I), 1966, Boya, ahşap, pamuk ipliği kaplı tel, 30,4x45,7x5.1cm
Kaynak:https://gwarlingo.com/2011/sol-lewitts-advice-to-eva-hesse/metronomic-irregularity-i-by-eva-hesse-courtesy-the-brooklyn-museum/

Görsel 4: Metronom Düzensizlik II (Metronomic Irregularity II), 1966, Boya, ahşap, pamuk ipliği kaplı tel, 121.9 x 609.6 cm
Kaynak: https://www.wikiart.org/en/eva-hesse/metronomic-irregularity-ii-1966

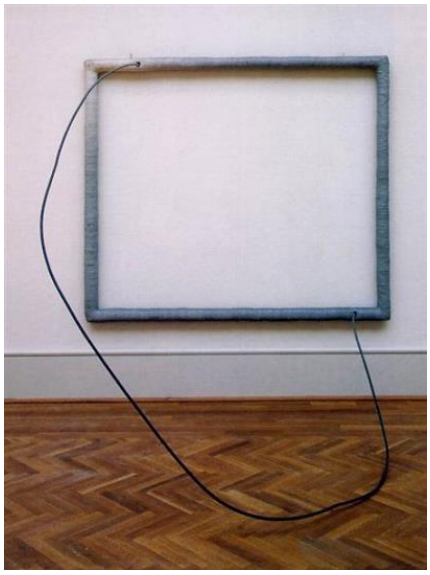
Her iki çalışmada sanat dünyasının alışık olmadığı form ve biçimleri bir araya getirerek izleyicilerde inançsızlığı ve tepkileri yeniden inşa etmeye yönelik bir çaba vardır. Büyük bir heykel etkisine sahip olan bu eserler 1966'da ilk kez gösterildiğinde tecrübeli sanat dünyasında bile alışılmadık bir yabancılaşma etkisi yaratmıştır (Danto, 1992:43-44).

"Metronom Düzensizlik I" aralıklı iki tahta panel arası karmaşık iplerin birbiriyle içiçe geçirilmiş şekliyle biçimlenirken "Metronom Düzensizlik II" aralıklı üç ahşap kare panelin yanyana dizilmesi, aralarında birbirine bağlanan gevşek iplerin düzensiz biçimde bireşimiyle oluşturulmuştur. Paneller düzenli olarak on üç santim aralıklarla delinmiş, deliklerin içine ve dışına gevşek bir şekilde çekilen kaplamalı teller ile birbirine bağlanarak düzen ile düzensizliği, sabit olan ile hareketli olanın sürekliliğine vurgu yapar. Eserlerdeki bu temel karşıtlık sanatçının deyimiyle "düzene karşı kaos, lifliliğe karşı kütle, büyüklüğe karşı küçük" olarak tanımlanmıştır (URL 1).

Hesse'nin Metronomik Düzensizlik serisiyle yakaladığı başarı "Ennead" (Görsel 5) ve "Hang-Up" (Görsel 6) gibi önemli eserlerin ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Yeniden üretilip geniş çapta sergilenerek prestij kazanan bu iki eser, Hesse'nin sonraki çalışmalarının temellerini oluşturmuştur. "Hang-Up" sargı beziyle sarılmış ahşap bir çerçeveye eklenmiş metal bir demirin gelişigüzel kıvrılmasıyla elde edilmiştir. Anti-form anlayışın çarpıcı özelliklerini taşıyan bu eser minimalist estetiğin katı biçimselliğine karşı yarı mizahi ve ironik bir boyut katar. Anti-form 1960'ların her türlü sınır çizgisine yönelik tutumların doğasında olan sınırlara karşı direniş ve bu sınırların aşılması fikrini yansıtıyordu. Bu yaklaşımın diğer bir örneği olan "Ennead" ise tahta bir panoya bağlanmış iplerin yerçekimine yenik düşmüş karmaşık bir kombinasyonuyla ön plana çıkar. "Ennead" ismi kaynağını Mısır mitolojisinden alır. Aynı zamanda Yunanca'da dokuz elementten oluşan grupları belirtmek için kullanılan bir terimdir. Sayısal sisteme, bir ennead'e atıfta bulunur (URL 1).

Görsel 5: Ennead, 1966, Akrilik, kartonpiyer, plastik, kontrplak ve ip, yaklaşık 243,8 x 99,1 x 43,2 cm
Kaynak: https://www.icaboston.org/art/eva-hesse/ennead/

Görsel 6: Hang-Up**,** 1966, Ahşap üzerine kumaş üzerine akrilik, çelik boru üzerine kordonlu akrilik, 182,9 × 213,4 × 198,1 cm
Kaynak: https://www.artic.edu/artworks/71396/hang-up

Hesse'nin birçok çalışması boşluk, yerçekimi, hareketli ve sabit olanın temel zıtlıklarıyla biçimlenir. Bu çalışmalarından elde ettiği deneyimler onu 1967'li yıllarda organik ve esnek bir malzeme olan olan lateks ile tanıştırmıştır. Lateks herhangi ek bir kimyasal kullanılmadan kauçuk ağacından çıkarılan akışkan ve nötr bir malzemedir. Zamanın etkilerine karşı dayanıksız ve hasssas olan bu malzeme, Hesse'nin çalışmalarında sıkça kullandığı birincil materyal olma özelliğiyle ön plana çıkmıştır.

Hesse'nin lateksin zaman içerisinde değişikliğe uğrayacağını bilmesine rağmen kullanması kendi hayatına ilişkin birçok ipucu taşımaktadır. Onun çalışmalarında tıpkı hasta bir beden ya da zamana direnen insan ruhu gibi zaman ve insanın gelip geçiciliğini vurgulayan simgesel bir öneme sahiptir. Yakalandığı ölümcül hastalıkla mücadelesine, sanatçının kendi hayatından, kırılgan ruhundan, duygusal iniş çıkışlarından ve acılarından referanslar taşır (URL 5).

Hesse çalışmalarında kullandığı malzemelerin kırılgan, hassas ve dayanıksız doğasının farkındaydı, ancak bu bilinçli farkındalık zamanla onun eserlerinin en temel referans noktası haline geldi. Bu farkındalığının tipik bir örneği "Contingent"tir (Görsel 7). Eser tavandan yer zeminine kadar sarkan her biri farklı uzunlukta lateks kaplı tülbentlerden oluşur. Sekiz parçadan oluşan ve fiberglaslarla tutturulmuş olan bu dikey tülbentler, ışığın farklı renk katmanları insan derisini çağrıştırır. Eserin bu yönü materyallerin kendisinde bulunan dokunmaya duyarlı doku ve renkleriyle sağlanırken aynı özellik çürüme, dönüşüm, beden ve insan ruhunun kırılganlığına vurgu yapar (URL 5).

Görsel 7: Contingent, 1968, Tülbent, lateks, fiberglas, polyester, reçine, 350x630x109 cm
Kaynak: https://soundcloud.com/nationalgallery/nga-49353

Hesse duygusal mücadelesinde herhangi bir materyali kullanarak bir form bulma dürtüsü güderek eserlerini oluşturur. Bireyselliğine ise bu yoldan ulaşacağı düşüncesi hakimdir. İfade bulduğu malzemelerle kendini özdeşleştiren sanatçı, bireysel ruha erişmenin sınırlarını materyallerin amaca ulaşmasıyla çözümlemeye çalışır. Bu yaklaşım biçimi 1969 yılında yaptığı "Genişletilmiş Genişleme" (Expanded Expansion) adlı eserinde vurgulanmaya çalışılır. Süreci temel alan ve Anti-form olarak tanımlanan bu çalışma zaman ve geçicilik kavramlarını tüm boyutlarıyla öne çıkarır.

Görsel 8: Genişletilmiş Genişleme (Expanded Expansion), 1969, Fiberglas, polyester reçine, lateks ve tülbent, 309.9 x 762 cm
Kaynak:https://www.artnews.com/art-in-america/aia-reviews/one-work-eva-hesses-expanded-expansion-1234641344/

"Genişletilmiş Genişleme" sıvı lateks sürülerek sonrasında fiberglasla güçlendirilmiş 30 metre genişliğindeki tülbentin akerdion benzeri şekilde sıkıştırılmasıyla oluşturulmuştur. Fiberglas direklerle birlikte 13 panelden oluşur. Çalışmada sert ve dayanıklı bir malzeme olan fiberglas direkler, lateks gibi zamana karşı bozulma riski yüksek malzemeyle yanyana getirilmiştir. Malzeme kullanımındaki bu karşıt bireşim bozulma ve kalıcılık gibi düşünsel amaçlara hizmet eder. Aynı karşıtlık eserin mekana göre biçimsel olarak genişletilip daraltılabilme olasılığında da kendini gösteririr. Bu yönüyle eser, sabit ve kalıcı olana direnen yaşam gibi sanatın da nihai sınırlarının olmadığını tüm boyutlarıyla ön plana çıkarır.

Sanatçının bu çalışmalardan sonraki yapıtları ağırlıklı olarak ip, halat, lateksin biçimsel olanakları çerçevesinde şekillenmiştir. İpleri gererek, uzatarak, iç içe geçirerek ya da birbirine eklemleyerek oluşturduğu bu çalışmalar sıralı ya da karışık bir düzenlemeyle mekan boşluğunda sarkıtılarak sunulur.

Görsel 9: İlave (Addendum), 1967, Kâğıt hamuru, akrilik, ahşap ve ip, 215 x 303 x 25 cm
Kaynak: https://www.tate.org.uk/art/artworks/hesse-addendum-t02394

Görsel 10: Bağ II (Vinculum II), 1969, Lateks, tel zımba, vinil boru, tel, boyutlar değişken
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/251568329158386928/

İpin mekan içerisinde özgürce salınımına izin veren bu türdeki yapıtları öncekilere oranla daha ustalıklı bir yapı sergiler. Mekan ve sanat eseri ilişkisinin bir üst boyuta taşındığı bu eserlerde Hesse ip ve ipin el işçiliği ile özdeşleşen anlam katmanlarına karşı yapıbozumcu bir yaklaşım geliştirir. Bu yöntemle örgü ile özdeşleştirilen kadın olgusuna vurgu yaparak malzemenin kendisini (ip'i) geleneksel ve yadsınan anlamlarından koparak sanatsal bir kimlik atfeder. Örneğin "İlave" (Görsel 9) ve "Bağ II" (Görsel 10) adlı eserlerde mekan boşluğundan aşağıya doğru salınan iplerle yerçekimi ve malzeme arasında doğaçlama bir ilişki yaratarak bu bakış açısını tüm boyutlarıyla eserlerine aktarır.

Hesse "İlave" ve "Bağ II"de olduğu gibi mekan boşluğunu eserlerinin tamamlayıcı bir elemanı olarak kullananmış, birçok çalışmasında yerçekimi ve boşluk hissini ön plana çıkarmıştır. Bu özellikleri taşıyan çalışmalarından biri 1969 tarihli "Başlıksız" (No Title) dır. Onun otuz dört yaşında zamansız ölümünden önceki yapıtığı son ve en büyük ölçekli eseridir.

Minimalizmin katı geometrik sınırlamalarına zıt bir anlayışla oluşturulan çalışma iplerin belli bölgelerine düzensiz düğümler atılarak birleştirilmiş karmaşık bir ağı andırır. Halat ve iplerin sıvı latekse batırılıp tavana ve duvarlara on üç noktadan kancalarla bağlanmasıyla şekillendirilmiştir. Lateks ip ve halatlara belli bir ağırlık kazandırarak biçim almasını, boşlukta salınmasını sağlarken aynı zamanda esere belli bir hareket kazandırmıştır. Bu hareket duygusu izleyici ile sanat eseri ilişkisini farklı boyuta taşır, sanatçının baskın hakimiyeti ortadan kaldırarak izleyicinin sanat eserine aktif katılımını sağlar ve eser farklı açılardan her bakışta izleyici tarafından yeniden üretilir. Halatlar lateks kaplanmış yüzeyiyle pürüzsüz ve esnek görünse de aslında oldukça kırılgan bir özellik sergiler. Bu yönüyle sanatçının sağlığı ve yaşamından kaynaklanan duygusal iniş çıkışlarına, kadın ruhunun kırılgalığına dönük önemli referanslar taşır.

Görsel 11: Başlıksız (No Title), 1970, Halat, sicim ve tel üzerine lateks, iki halat bükümü, boyutlar değişken.
Kaynak: https://whitney.org/collection/works/5551

Çalışma yapısal ilişkiler boyutundan bakıldığında ise ayrılma ve bağlanma terimleri üzerinden hareket eder. Genel yargıya göre iplerin birbirine düzenli olarak bağlanması veya örülmesi beklenmektedir. Fakat Hesse'nin burada vurgu yapmak istediği şey iplerin çözülmesi olmuştur. Yani genel yargıya karşı gelerek, aslında örme eyleminin temsil biçimlerine karşı stratejik bir yapıbozumcu yöntem izlemiştir. Böylelikle kadın kavramının tolumsal yargılarını, kadına biçilen rol ve modelleri tersine çevirmeye çalışmıştır. Beklenen bir eyleme sadık kalmak yerine aykırı olanı seçmiştir.

SONUÇ

Eva Hesse sanat kariyerini on yıl gibi kısa bir zaman dilimine sığdırsa da geride bıraktığı eserler kendinden sonraki sanatçı kuşağına oldukça yenilikçi ve ilham verici bir miras bırakmıştır. Sıradışı malzemelerin olanaklarıyla oluşturduğu eserlerinde duyguların ve kavramsal referansların temel biçimler aracılığı ile nasıl aktarılabileceğine ilişkin önemli ipuçları vermiştir. Soyut ama duyusal heykel çalışmalarıyla Minimalist ontolojinin katı estetiğini, erkek egemen sanat ortamının ağırbaşlı atmosferini kırmak için "kadın sanatçı" kimliğini ön plana çıkarmıştır. Çalışmalardaki metaforik içerikler doğrudan feminist terminolojiye sahip olmasa da feminist duyarlılığının, kadınsı ve duygu odaklı bir dilin tüm kombinasyonlarını yansıtır.

Feminist sanat eleştirisi Eva Hesse'nin 1970'teki ölümüne kadar tam anlamıyla gelişmedi. Ancak birçok sanat eleştirmeni Hesse'nin çalışmalarını kadın duyarlılığını yansıtan kadın bedeninin ve temsil ettiği anlamlar toplamının sıradışı eseri olarak okurlar. Her kadın, kadın olarak kodlanmış bir beden içerisinde yaşar ve bir kadın sanatçı, eserlerinin bu deneyimi belli ölçüde dile getirdiğini inkar edemez (URL 6). Benzer olarak Eva Hesse'nin sanat pratiği de kadın bedeni üzerine kuruludur. Kadın ve kadınsı duygular onun eserlerinde anahtar bir kelimedir. Eserlerine bu açıdan yaklaşıldığında kadın olma duygusunun, duygusal ve psikolojik kırlganlığının ne denli güçlü bir dile dönüştüğü açıkça görülür.

KAYNAKÇA

Danto, A (1992) "The Art World Revisited: Comedies of Similarity," *Beyond*

the Brillo Box. The Visual Arts in Post-Historical Perspective, Berkeley,Los Angeles, London

Fineberg, J. (2014). *1940'tan Günümüze Sanat*, (Çev. Simber Atay Eskier, Göral Erinç Yılmaz), İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.

Szymański, W (2014) *All about Eve. Eva Hesse and the Post-Minimalist Romantic Irony,* RIHA Journal 0082, Web: http://www.riha-journal.org/articles/2014/2014-jan-mar/szymanski-wszystko-o-ewie

İNTERNET KAYNAKÇA

URL 1: Pincus R. (1970) Eva Hesse: Post-Minimalism Into Sublime, Web adresi:

https://www.artforum.com/features/eva-hesse-post-minimalism-into-sublime-213197/

(Erişim Tarihi:05.07.2023)

URL 2: Eva Hesse, Web adresi: https://www.theartstory.org/artist/hesse-eva/ ,(Erişim Tarihi:11.07.2023)

URL 3: Web adresi: https://www.moma.org/collection/works/98638 ,(Erişim Tarihi:02.07.2023)

URL 4: Web adresi: https://www.artforum.com/features/eva-hesse-post-minimalism-into-sublime-213197/ ,(Erişim Tarihi:05.07.2023)

URL 5: Web adresi: https://www.art-his.com/eva-hessenin-minimalist-yerlestirmesini-nasil-okuyabiliriz/ (Erişim Tarihi:16.07.2023)

URL 6: Eva Hesse, Modern Tate, Web adresi: https://www.tate.org.uk/documents/194/hesse_tp.pdf ,(Erişim Tarihi:19.07.2023)